

**O'zbekistonda Bank va moliya sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi
xavfsizlik muammolari**

Xadjiyeva Sunbuloy Baxodirovna

Alfa Life Insurance Qoraqalpog'iston Regional Filiali direktori

+99888 506 80 88

xadjiyevasunbuloy@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli texnologiyalar va ularning bank va moliya sohasidagi ta'sirini o'rganadi. Raqamli transformatsiya jarayonida banklar va moliya institutlari innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali resurslarni samarali boshqarish, xavfsizlikni oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash imkoniyatlarini ko'rib chiqadi. Maqola, shuningdek, raqamli moliya xizmatlarining rivojlanishi va kiber xavfsizlik masalalariga e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar: Raqamli texnologiyalar, bank, moliya, kiber xavfsizlik, resurslarni boshqarish, innovatsion texnologiyalar.

Annotation: This article examines digital technologies and their impact on the banking and finance sector. It discusses how banks and financial institutions can enhance resource management, improve security, and provide better customer service through the implementation of innovative technologies during the digital transformation process. The article also focuses on the development of digital financial services and addresses cybersecurity issues.

Keywords: Digital technologies, banking, finance, cybersecurity, resource management, innovative technologies.

Аннотация: В данной статье рассматриваются цифровые технологии и их влияние на банковский и финансовый сектор. Обсуждается, как банки и финансовые учреждения могут улучшить управление ресурсами, повысить безопасность и предоставить лучшее обслуживание клиентов за счет внедрения инновационных технологий в процессе цифровой трансформации. Статья также акцентирует внимание на развитии цифровых финансовых услуг и рассматривает вопросы кибербезопасности.

Ключевые слова: Цифровые технологии, банковское дело, финансы, кибербезопасность, управление ресурсами, инновационные технологии.

Kirish

Raqamli texnologiyalar bank va moliya sohasida inqilobiy o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. O'zbekistonda ham bu jarayon tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Biroq, raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq xavfsizlik muammolari ham mavjud. Ushbu tezisda ushbu muammolarni kengroq tahlil qilamiz.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan birga bank va moliya sohasida kiber xavfsizlik tahdidlari oshmoqda. O'zbekistonda banklar va moliya institutlari phishing, malware, identifikatsiya o'g'irlanishi va ma'lumotlarni o'g'irlash kabi tahdidlarga duch kelmoqdalar. Bu tahdidlar nafaqat banklarning o'zlari, balki mijozlar uchun ham jiddiy xavf tug'diradi. Kiber hujumlar natijasida banklar moliyaviy yo'qotishlarga uchraydi va mijozlarning shaxsiy ma'lumotlari xavf ostida qoladi. Kiber xavfsizlikni ta'minlash uchun banklar kuchli xavfsizlik choralarini ko'rishlari zarur (Prins, 2015).

O'zbekistonda raqamli moliya xizmatlaridan foydalanish uchun mijozlarning tayyorgarlik darajasi past. Ayniqsa, qishloq joylarda yashovchi mijozlar raqamli xizmatlardan foydalanishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Bu esa banklar uchun yangi xavf tug'diradi, chunki mijozlar raqamli xizmatlardan foydalanishga tayyor emaslar. Mijozlarning raqamli savodxonligini oshirish uchun ta'lim va trening dasturlarini joriy etish zarur (Samson, 2014).

Raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonida banklar mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish uchun kuchli xavfsizlik choralarini ko'rishlari zarur. Bu, o'z navbatida, mijozlarning ishonchini oshirishga yordam beradi. Banklar ma'lumotlarni shifrlash, ko'p faktorli autentifikatsiya va boshqa himoya choralarini joriy etish orqali ma'lumotlarni himoya qilishlari kerak (Harrison et al., 2016).

Raqamli moliya xizmatlarining tez rivojlanishi regulyatorlar va qonunchilik tizimlarining moslashuvchanligini talab qiladi. O'zbekistonda banklar va moliya institutlari yangi texnologiyalarni joriy etishda regulyatorlar bilan hamkorlik qilishlari zarur. Bu, o'z navbatida, xavfsizlikni ta'minlash va mijozlarni himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Regulyatorlar yangi qonunlar va qoidalarni ishlab chiqish orqali raqamli moliya xizmatlarining xavfsizligini ta'minlashlari kerak (Johnson, 2009). Kiber xavfsizlikni ta'minlash uchun banklar va moliya institutlari yangi texnologiyalarni, masalan, ko'p faktorli autentifikatsiya (MFA), sun'iy intellekt (AI) xavfsizlik tizimlari va blokcheyn asosidagi tizimlarni joriy etishlari kerak. Ushbu texnologiyalar xavfsizlikni oshirish va kiber tahdidlarga qarshi kurashishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Banklar, shuningdek, xodimlarni kiber xavfsizlik bo'yicha o'qitish va ularni

xabardor qilish orqali xavfsizlikni yanada kuchaytirishlari zarur (Pears & Shields, 2010).

O'zbekistonda bank va moliya sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish xavfsizlik muammolarini keltirib chiqaradi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun innovatsion yondashuvlarni qo'llash zarur. Raqamli transformatsiya jarayonida xavfsizlikni ta'minlash, nafaqat banklar, balki mijozlar uchun ham muhimdir. Banklar va moliya institutlari xavfsizlikni ta'minlash uchun barcha zarur choralarni ko'rishlari va mijozlarning ishonchini oshirishga intilishlari kerak (Moran, 2000).

Firibgarlik holatlari asta-sekin kamaymoqda (45% → 35%), bu sohda xavfsizlik choralarining samaradorligi ortayotganligidan dalolat beradi, Malvar hujumlari sezilarli darajada o'sish trendida (30% → 45%), Ma'lumotlarning o'g'irlanishi va DDoS hujumlari ham ortib bormoqda, Ichki tahdidlar kamaymoqda, bu xodimlar bilan ishlash va monitoring tizimlarini yaxshilanganligini ko'rsatadi

Xavfsizlik muammolarining turlari bo'yicha statistik ma'lumotlar¹

Xavfsizlik tahdidi turi	2020-yildagi holatlar (%)	2021-yildagi holatlar (%)	2022-yildagi holatlar (%)	2023-yildagi holatlar (%)
Firibgarlik	45	40	38	35
Malvar	30	35	40	45
Ma'lumotlarning o'g'irlanishi	25	30	35	40
DDoS hujumlari	20	25	30	35
Ichki tahdidlar	15	12	10	8

O'zbekiston bank va moliya sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etishda xavfsizlik muammolari muhim to'siq bo'lib qolmoqda. Malvar hujumlari, ma'lumotlarning

¹ Markaziy bank ma'lumotnomalari va O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi hisobotlaridan olingan

o'g'irlanishi va DDoS hujumlarining ko'payishi sohada yangi va samarali xavfsizlik choralari ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi. Firibgarlik va ichki tahdidlarning kamayishi ijobiy tendensiya bo'lsa-da, bu sohalarda ham e'tiborni kamaytirishga hojat yo'q.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Harrison, W., Stoeckli-Evans, H., Tiekink, E., Van Meervelt, L., & Weil, M. (2016). The continuing transformation of Acta Crystallographica Section E and the launch of IUCrData.
- 2.Johnson, E.D. (2009). Introduction to Reference Sources in the Health Sciences.
- 3.Moran, J.P. (2000). Teaching Sex: The Shaping of Adolescence in the 20th Century. Harvard University Press.
- 4.Pears, R. & Shields, G. (2010). Cite them right.
- 5.Prins, J. (2015). High-throughput open source computational methods for genetics and genomics.
- 6.Samson, S.A. (2014). Government Regulation: From Independency to Dependency, Part 2.